Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 24. februarja 2022*

„Predhodno odločanje – Socialna politika – Organizacija delovnega časa – Direktiva 2003/88/ES – Člen 8 – Člen 12(a) – Člena 20 in 31 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah – Skrajšanje običajnega trajanja nočnega dela v primerjavi z običajnim trajanjem dnevnega dela – Delavci v javnem sektorju in delavci v zasebnem sektorju – Enako obravnavanje“

V zadevi C-262/20,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Rayonen sad Lukovit (okrožno sodišče v Lukovitu, Bolgarija) z odločbo z dne 15. junija 2020, ki je na Sodišče prispela 15. junija 2020, v postopku

VB

proti

Glavna direktsia „Pozharna bezopasnost i zashtita na naselenieto“,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi A. Arabadjiev, predsednik prvega senata v funkciji predsednika drugega senata, I. Ziemele (poročevalka), sodnica, T. von Danwitz, P. G. Xuereb in A. Kumin, sodniki,

generalni pravobranilec: G. Pitruzzella,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za VB V. Petrova, advokat,

– za nemško vlado J. Möller in R. Kanitz, agenta,

– za Evropsko komisijo C. Valero in V. Bozhilova, agentki,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 2. septembra 2021

* Jezik postopka: bolgarščina.

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 12(a) Direktive 2003/88/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. novembra 2003 o določenih vidikih organizacije delovnega časa (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 381) ter členov 20 in 31 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med osebo VB, uslužbencem gasilske službe Glavna direktsia „Pozharna bezopasnost i zashtita na naselenieto“ kam Ministerstvo na vatrešnite raboti (generalni direktorat za požarno varnost in civilno zaščito pri ministrstvu za notranje zadeve, Bolgarija) (v nadaljevanju: generalni direktorat za požarno varnost in civilno zaščito), in navedenim generalnim direktoratom glede obračuna in plačila opravljenih ur nočnega dela.

Pravni okvir

Mednarodno pravo

3 Člen 8 Konvencije št. 171 Mednarodne organizacije dela (MOD) z dne 26. junija 1990 o nočnem delu določa:

„Nadomestila nočnemu delavcu v obliki delovnega časa, plačila ali podobnih ugodnosti upoštevajo naravo nočnega dela.“

Pravo Unije

4 V uvodnih izjavah od 6 do 8 in 10 Direktive 2003/88 je navedeno:

„(6) Upoštevati je treba načela [MOD] glede organizacije delovnega časa, vključno s tistimi, ki se nanašajo na nočno delo.

(7) Raziskave so pokazale, da je človeško telo ponoči bolj občutljivo za neugodne vplive okolja in tudi za določene obremenilne oblike organizacije dela in da so lahko dolga obdobja nočnega dela škodljiva za zdravje delavcev in lahko ogrožajo varnost na delovnem mestu.

(8) Treba je omejiti trajanje nočnega dela, vključno z nadurami, in zagotoviti, da delodajalci, ki redno angažirajo delavce, ki delajo ponoči, o tem obvestijo pristojne organe na njihovo zahtevo.

[…]

(10) Položaj delavcev, ki delajo ponoči in delavcev, ki delajo v izmenah, zahteva, da je raven varnosti in varovanja zdravja prilagojena naravi njihovega dela in da mora biti organizacija in delovanje varnostnih in preventivnih služb ter virov za zaščito in preventivo učinkovito.“

5 Člen 8 te direktive, naslovljen „Trajanje nočnega dela“, določa:

„Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da:

(a) čas običajnega dela delavcev, ki delajo ponoči, v povprečju ne presega osem ur v katerem koli 24-urnem obdobju;

(b) delavci, ki delajo ponoči in katerih delo vključuje posebna tveganja ali težke fizične ali psihične obremenitve, ne delajo več kot osem ur v katerem koli 24-urnem obdobju, v katerem opravljajo nočno delo.

Za izvajanje točke (b) se delo, ki vključuje posebno tveganje ali težke fizične ali psihične obremenitve, opredeli v nacionalni zakonodaji in/ali praksi ali v kolektivnih pogodbah ali sporazumih, sklenjenimi med socialnimi partnerji, ob upoštevanju posebnih učinkov in tveganj nočnega dela.“

6 Člen 12 Direktive 2003/88, naslovljen „Varnost in varovanje zdravja“, določa:

„Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da:

(a) je delavcem, ki delajo ponoči, in delavcem, ki delajo v izmenah, zagotovljena varnost in varovanje zdravja, primerna naravi dela;

(b) so ustrezne službe ali sredstva za varovanje in preventivo v zvezi z varnostjo in zdravjem delavcev, ki delajo ponoči ali delavcev, ki delajo v izmenah, enakovredne tistim, ki so na voljo drugim delavcem in da so ves čas dostopne.“

Bolgarsko pravo

Zakonik o delovnih razmerjih

7 Člen 140 kodeks na truda (zakonik o delovnih razmerjih) (DV št. 26 z dne 1. aprila 1986 in DV št. 27 z dne 4. aprila 1986) v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: zakonik o delovnih razmerjih), določa:

„(1) Običajno tedensko trajanje nočnega dela v petdnevnem delovnem tednu ne sme presegati petintridesetih ur. Običajno trajanje nočnega dela v petdnevnem delovnem tednu ne sme presegati sedmih ur.

(2) Nočno delo je delo, ki se opravlja med 22. in 6. uro, za mlajše od 16 let pa to obdobje traja od 20. do 6. ure.

[…]“

Zakon o ministrstvu za notranje zadeve

8 Člen 142 zakon za Ministerstvo na vatreshnite raboti (zakon o ministrstvu za notranje zadeve) (DV št. 53 z dne 27. junija 2014) v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: zakon o ministrstvu za notranje zadeve), določa:

„1. Uslužbenci ministrstva za notranje zadeve so:

(1) uradniki policije ter uradniki generalnega direktorata za požarno varnost in civilno zaščito;

(2) uradniki;

(3) pogodbeni uslužbenci.

[…]

5. Status pogodbenih uslužbencev je urejen z določbami zakonika o delovnih razmerjih in tega zakona.

[…]“

9 Člen 187 zakona o ministrstvu za notranje zadeve določa:

„1. Običajno trajanje dela za uradnike ministrstva za notranje zadeve je osem ur na dan in štirideset ur na teden za petdnevni delovni teden.

[…]

3. Delovni čas uradnikov ministrstva za notranje zadeve se dnevno izračuna v delovne dni, za osebe, ki delajo v izmenah, ki trajajo 8, 12 ali 24 ur, pa se izračuna v obdobju treh mesecev. […] Če je delo izmensko, se lahko nočno delo opravlja od 22. do 6. ure, povprečen delovni čas pa ne sme presegati osmih ur v 24-urnem obdobju.

[…]

9. Podrobna pravila za organizacijo in razporeditev delovnega časa uradnikov ministrstva za notranje zadeve ter obračunavanje delovnega časa, plačilo za delo, ki ga uslužbenci opravijo zunaj običajnega delovnega časa, ter sistem dežurstev, odmorov in počitka navedenih uslužbencev se določijo z uredbo ministrstva za notranje zadeve.

[…]“

10 Člen 188(2) tega zakona določa:

„Uradniki ministrstva za notranje zadeve, ki delajo med 22. in 6. uro, imajo pravico do posebnega varstva, določenega v zakoniku o delovnih razmerjih.“

11 V uredbah, ki jih sprejme minister za notranje zadeve na podlagi člena 187(9) navedenega zakona, so določena podrobna pravila za organizacijo in razporeditev delovnega časa, plačilo za delo, opravljeno zunaj običajnega delovnega časa, ter sistem dežurstev, odmorov in počitka za uradnike ministrstva za notranje zadeve.

12 Tako je naredba nº 8121z-407 (uredba št. 8121z-407) z dne 11. avgusta 2014 (DV št. 69 z dne 19. avgusta 2014) (v nadaljevanju: uredba iz leta 2014) v členu 31(2) določala pretvorbo ur nočnega dela v ure dnevnega dela z uporabo korekturnega koeficienta. Na podlagi te določbe je bilo treba za ure dela, opravljene med 22. in 6. uro, uporabiti koeficient 0,143, rezultat pa se je nato prištel skupnemu številu ur dela, opravljenih v zadevnem obdobju.

13 Uredba iz leta 2014 je bila razveljavljena z naredba nº 8121z-592 (uredba št. 8121z-592) z dne 25. maja 2015 (DV št. 40 z dne 2. junija 2015), ki je bila tudi sama razveljavljena z naredba nº 8121z-776 (uredba št. 8121z-776) z dne 29. julija 2016 (DV št. 60 z dne 2. avgusta 2016), ki ne določa več sistema vrednotenja ur nočnega dela, kot ga je določal člen 31(2) uredbe iz leta 2014.

14 V zvezi z delavci, ki niso zaposleni pri ministrstvu za notranje zadeve, člen 9(2) naredba za strukturata i organizatsiata na rabotnata zaplata (uredba o strukturi in organizaciji plač (DV št. 9 z dne 26. januarja 2007, v nadaljevanju: uredba iz leta 2007) določa:

„Pri izračunu skupnega delovnega časa se ure nočnega dela pretvorijo v ure dnevnega dela s koeficientom, ki izraža razmerje med običajnim trajanjem dnevnega in nočnega dela, določenim za določeno delovno mesto.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

15 Oseba VB je uslužbenec gasilske službe generalnega direktorata za požarno varnost in civilno zaščito.

16 V obdobju od 2. oktobra 2016 do 2. oktobra 2019 je oseba VB opravljala nočno delo. V zvezi z upoštevanjem tega obdobja meni, da ima pravico do vrednotenja ur nočnega dela, določenega v členu 9(2) uredbe iz leta 2007, v skladu s katerim bi moral generalni direktorat za požarno varnost in civilno zaščito ure nočnega dela pretvoriti v ure dnevnega dela z uporabo koeficienta 1,143, tako da bi bilo sedem ur nočnega dela enakovrednih osmim uram dnevnega dela.

17 Ta generalni direktorat je zavrnil, da bi osebi VB plačal 1683,74 bolgarskih levov (približno 860 EUR) iz naslova plačila za nadure zaradi nočnega dela, ki ga je ta oseba opravila v navedenem obdobju, zato je oseba VB pri predložitvenemu sodišču vložila tožbo, s katero je predlagala, naj temu generalnemu direktoratu naloži to izplačilo.

18 Navedeni generalni direktorat izpodbija predlog osebe VB, ker naj po razveljavitvi uredbe iz leta 2014 ne bi bilo več pravne podlage za pretvorbo ur nočnega dela v ure dnevnega dela in ker naj se uredba iz leta 2007 ne bi uporabljala za uradnike ministrstva za notranje zadeve.

19 Predložitveno sodišče v zvezi s trditvami tožene stranke navaja, da je v skladu s členom 187(1) zakona o ministrstvu za notranje zadeve običajno trajanje dela uradnikov tega ministrstva osem ur na dan, tudi če se delo opravlja ponoči.

20 To sodišče poudarja, da ta „posebni zakon“, ki se uporablja za uradnike ministrstva za notranje zadeve, ne vsebuje nobene izrecne določbe, ki bi določala običajno trajanje nočnega dela, ampak določa le obdobje, ki ga je treba šteti za obobje nočnega dela, to je čas od 22. do 6. ure.

21 Vendar navedeno sodišče meni, da bi morali biti uradniki ministrstva za notranje zadeve, ki delo opravljajo v času med 22. in 6. uro, na podlagi člena 188(2) zakona o ministrstvu za notranje zadeve upravičeni do varstva, določenega v zakoniku o delovnih razmerjih. Ta zakonik pa za nočno delo določa krajše običajno trajanje dela, ki ne sme presegati sedmih ur.

22 To sodišče poudarja, da člen 187(3) zakona o ministrstvu za notranje zadeve ne določa, da običajno nočno delo traja osem ur, ampak določa le, da se za dejavnosti z izmenskim delom, kot v obravnavanem primeru, lahko nočno delo opravlja med 22. in 6. uro. Meni, da bi moralo biti običajno trajanje nočnega dela uradnikov ministrstva za notranje zadeve sedem ur, zato da ti uslužbenci ne bi bili obravnavani manj ugodno od drugih delavcev v javnem sektorju in delavcev v zasebnem sektorju.

23 V teh okoliščinah je Rayonen sad Lukovit (okrožno sodišče v Lukovitu, Bolgarija) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali iz zahteve po učinkovitem varstvu iz člena 12(a) Direktive 2003/88 izhaja, da mora biti običajno trajanje nočnega dela policistov in gasilcev krajše od določenega običajnega trajanja dnevnega dela?

2. Ali iz načela enakega obravnavanja iz členov 20 in 31 [Listine] izhaja, da mora sedemurno običajno trajanje nočnega dela, ki je v nacionalni zakonodaji določeno za delavce v zasebnem sektorju, veljati tudi za zaposlene v javnem sektorju, vključno s policisti in gasilci?

3. Ali je mogoče cilj, ki je določen v uvodni izjavi 8 Direktive 2003/88, da je treba omejiti trajanje nočnega dela, učinkovito doseči samo, če nacionalna zakonodaja tudi za zaposlene v javnem sektorju izrecno določa običajno trajanje nočnega dela?“

Postopek pred Sodiščem

24 Predložitveno sodišče je predlagalo, naj se zadeva obravnava po nujnem postopku predhodnega odločanja iz člena 23a Statuta Sodišča Evropske unije in člena 107 Poslovnika Sodišča.

25 Sodišče je 9. julija 2020 na predlog sodnice poročevalke in po opredelitvi generalnega pravobranilca odločilo, da temu predlogu ni treba ugoditi.

Predlog za sprejetje predhodne odločbe

Dopustnost

26 Najprej je treba navesti, da Evropska komisija, ne da bi formalno uveljavljala ugovor nedopustnosti predloga za sprejetje predhodne odločbe, v zvezi s tem izraža zadržke, pri čemer trdi, da se spor o glavni stvari ne nanaša neposredno na vprašanje, ali je bila Direktiva 2003/88 pravilno prenesena v bolgarsko pravo.

27 Spor o glavni stvari se nanaša na določitev števila ur dela prek polnega delovnega časa, ki jih je tožeča stranka iz postopka o glavni stvari opravila ponoči, in presegajo običajni nočni delovni čas, ki je v Bolgariji določen za zasebni sektor, za določitev višine plačila tej osebi in njegovo izplačilo. Vendar kot navaja Komisija, se Direktiva 2003/88 ne nanaša na plačilo delavcev.

28 Sodišče je namreč razsodilo, da je Direktiva 2003/88, ki temelji na členu 153(2) PDEU, omejena na urejanje nekaterih vidikov organizacije delovnega časa, da se zagotovita zaščita varnosti in zdravja delavcev, in se v skladu z odstavkom 5 tega člena, razen posebnega primera iz člena 7(1) te direktive v zvezi s plačanim letnim dopustom, ne uporablja za vidike v zvezi s plačilom delavcev. Zato se ta direktiva za plačilo delavcev načeloma ne uporablja (glej v tem smislu 30. aprila 2020, Készenléti Rendőrség, C-211/19, EU:C:2020:344, točka 23).

29 Vendar je Sodišče odločilo, da zgolj dejstvo, da se spor v postopku v glavni stvari nanaša na plačilo, ne pomeni, da je predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki se nanaša na razlago določb Direktive 2003/88/ES, nedopusten (glej v tem smislu sodbo z dne 21. februarja 2018, Matzak, C-518/15, EU:C:2018:82, točki 25 in 26).

30 Poleg tega je Sodišče razsodilo tudi, da je treba izjemo iz člena 153(5) PDEU razumeti tako, da se nanaša na ukrepe, kot so poenotenje vseh ali nekaterih elementov plačila in/ali njegove višine v državah članicah ali uvedba minimalne plače, ki bi pomenili neposredno poseganje prava Unije v določanje plačil v njej. Vendar te izjeme ni mogoče razširiti na vsa vprašanja, ki so kakor koli povezana s plačo, ker bi s tem nekatera področja iz člena 153(1) PDEU izgubila velik del svoje vsebine (sodba z dne 19. junija 2014, Specht in drugi, od C-501/12 do C-506/12, C-540/12 in C-541/12, EU:C:2014:2005, točka 33 in navedena sodna praksa).

31 V obravnavani zadevi se vprašanja za predhodno odločanje ne nanašajo na višino plačila, ampak na pravila za organizacijo in razporeditev nočnega delovnega časa ter njegovo obračunavanje in na plačilo za delo, opravljeno zunaj običajnega delovnega časa.

32 Zato je na postavljena vprašanja treba odgovoriti.

Vsebinska obravnava

Prvo in tretje vprašanje

33 Uvodoma je treba navesti, da lahko v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišče, zato da bi sodišču, ki mu je predložilo vprašanje za predhodno odločanje, podalo koristen odgovor, upošteva določbe prava Unije, ki jih nacionalno sodišče v svojem vprašanju ni navedlo (sodba z dne 25. aprila 2013, Jyske Bank Gibraltar, C-212/11, EU:C:2013:270, točka 39 in navedena sodna praksa).

34 Čeprav se v obravnavani zadevi tretje vprašanje predložitvenega sodišča nanaša na uvodno izjavo 8 Direktive 2003/88, je treba opozoriti, da čeprav so uvodne izjave sestavni del te direktive in se z njimi pojasnjujejo cilji, ki jim ta direktiva sledi, same po sebi niso zavezujoče. Določbe člena 8 navedene direktive pa se nanašajo na nočno delo. Poleg tega je, kot je navedel generalni pravobranilec v točki 30 sklepnih predlogov, rešitev spora o glavni stvari po mnenju predložitvenega sodišča odvisna od razlage, ki jo bo podalo Sodišče glede pojma „trajanje nočnega dela“ v smislu tega člena 8.

35 V teh okoliščinah je treba za koristen odgovor predložitvenemu sodišču prvo in tretje vprašanje, ki ju je treba obravnavati skupaj, razumeti tako, da se z njima v bistvu sprašuje, ali je treba člen 8 in člen 12(a) Direktive 2003/88 razlagati tako, da nalagata sprejetje nacionalne zakonodaje, ki določa, da je običajno trajanje nočnega dela za delavce v javnem sektorju, kot so policisti in gasilci, krajše od običajnega trajanja dnevnega dela, določenega za te delavce.

36 Kot je razvidno iz predloga za sprejetje predhodne odločbe, tožeča stranka iz postopka v glavni stvari meni, da je treba, ker zakon o ministrstvu za notranje zadeve in podzakonski predpisi, ki so veljali v zadevnem obdobju, niso vsebovali nobenega pravila glede pretvorbe ur nočnega dela v ure dnevnega dela, uporabiti upoštevne določbe uredbe iz leta 2007.

37 Opozoriti je treba, da Direktiva 2003/88 v skladu s svojim členom 1(1) določa minimalne varnostne in zdravstvene zahteve pri organizaciji delovnega časa ter se med drugim nanaša na določene vidike nočnega in izmenskega dela ter vzorcev dela.

38 Pravica vsakega delavca do omejenega delovnega časa in zlasti dnevnega počitka ni samo pravilo socialnega prava Unije, ki ima poseben pomen, ampak je tudi izrecno določena v členu 31(2) Listine, ki ji člen 6(1) PEU priznava enako pravno veljavnost, kot jo imata Pogodbi (sodba z dne 17. marca 2021, Academia de Studii Economice din Bucureşti, C-585/19, EU:C:2021:210, točka 36 in navedena sodna praksa).

39 Z določbami Direktive 2003/88, zlasti s členoma 3 in 12, se ta temeljna pravica podrobneje določa, zato jih je treba razlagati z vidika te pravice (sodba z dne 17. marca 2021, Academia de Studii Economice din Bucureşti, C-585/19, EU:C:2021:210, točka 37).

40 Ob tem iz ustaljene sodne prakse Sodišča izhaja, da je treba pri razlagi določbe prava Unije upoštevati ne le njeno besedilo, ampak tudi njeno sobesedilo in cilje, ki se želijo doseči z ureditvijo, katere del je (sodba z dne 11. junija 2020, CHEP Equipment Pooling, C-242/19, EU:C:2020:466, točka 32 in navedena sodna praksa).

41 V zvezi s tem je treba na prvem mestu navesti, da so minimalne zahteve v zvezi z običajnim trajanjem nočnega dela določene v členu 8(a) te direktive, ki določa, da države članice sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da čas običajnega dela delavcev, ki delajo ponoči, v povprečju ne presega osmih ur v katerem koli 24-urnem obdobju. Člen 8(b) te direktive določa, da delavci, ki delajo ponoči in katerih delo vključuje posebna tveganja ali težke fizične oziroma psihične obremenitve, ne smejo delati več kot osem ur v katerem koli 24-urnem obdobju, v katerem opravljajo nočno delo.

42 V skladu s členom 12(a) Direktive 2003/88 države članice sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da je delavcem, ki delajo ponoči, in delavcem, ki delajo v izmenah, zagotovljena varnost in varovanje zdravja, primerna naravi dela.

43 Na drugem mestu, kot je bilo opozorjeno v točki 39 te sodbe, ta direktiva z uvedbo pravice vsakega delavca do omejenega najdaljšega delovnega časa ter do dnevnega in tedenskega počitka podrobneje opredeljuje temeljno pravico, ki je izrecno določena v členu 31(2) Listine, zato je treba to direktivo razlagati ob upoštevanju tega člena 31(2). Zato se določbe te direktive ne smejo razlagati ozko, tako da bi bilo to v škodo pravic, ki jih ima delavec na podlagi te direktive (sodba z dne 11. novembra 2021, Dublin City Council, C-214/20, EU:C:2021:909, točka 37 in navedena sodna praksa).

44 Na tretjem mestu, zlasti v zvezi z nočnim delom so v uvodni izjavi 7 navedene direktive upoštevana tveganja, ki jih povzroča tak delovni čas. Poleg tega so v uvodnih izjavah 8 in 10 iste direktive poudarjene potencialno škodljive posledice nočnega dela in potreba po omejitvi njegovega trajanja, da se zagotovi višja raven varstva na področju varnosti in zdravja delavcev.

45 Tako v skladu s členom 2(3) Direktive 2003/88 „nočni čas“ pomeni vsako obdobje, ki ni krajše od sedmih ur, kakor ga določa nacionalna zakonodaja, in v vsakem primeru vključuje čas med polnočjo in 5. uro zjutraj.

46 V skladu s členom 2(4) te direktive „delavec, ki dela ponoči“, pomeni po eni strani vsakega delavca, ki v „nočnem času“ opravi najmanj tri ure svojega enodnevnega delovnega časa na običajen način, in po drugi strani vsakega delavca, ki med „nočnim časom“ lahko opravi določen delež svojega letnega delovnega časa, kot je opredeljen v nacionalni zakonodaji, po posvetovanju s socialnimi partnerji ali v kolektivnih pogodbah ali sporazumih, sklenjenih med socialnimi partnerji na državni ali regionalni ravni.

47 Iz navedenega izhaja, da Direktiva 2003/88 določa skupne minimalne zahteve, ki vključujejo dodatno varstvo za delavce, ki delajo ponoči.

48 Člen 8 te direktive tako nalaga določitev najdaljšega trajanja nočnega dela. Obveznost iz člena 12(a) navedene direktive, da je treba sprejeti potrebne ukrepe, s katerimi se zagotovi, da je delavcem, ki delajo ponoči, in delavcem, ki delajo v izmenah, zagotovljena varnost, primerna naravi dela, pa državam članicam daje določeno polje proste presoje glede ustreznih ukrepov, ki jih je treba izvesti (glej v tem smislu sodbo z dne 24. januarja 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, točki 35 in 48, ter z dne 11. aprila 2019, Syndicat des cadres de la sécurité intérieure, C-254/18, EU:C:2019:318, točki 23 in 35).

49 Zato je treba ugotoviti, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 66 sklepnih predlogov, da nobena določba te direktive ne vsebuje navedbe glede razlike ali razmerja med običajnim trajanjem nočnega dela in običajnim trajanjem dnevnega dela. Trajanje prvega je zato načeloma mogoče določiti neodvisno od trajanja drugega.

50 Zato je treba ugotoviti, da Direktiva 2003/88 ne nalaga sprejetja ukrepov, s katerimi bi se določila razlika med običajnim trajanjem nočnega dela in običajnim trajanjem dnevnega dela. Zato ta direktiva ne nalaga sprejetja posebne določbe, ki bi posebej urejala običajno trajanje in najdaljše dovoljeno trajanje nočnega dela, če je to omejeno v skladu z zahtevami, ki izhajajo iz člena 8 navedene direktive.

51 Ob tem je treba poudariti, da je treba obveznost, na katero je opozorjeno v točki 48 te sodbe, izvajati tako, da se dosežejo cilji varstva, ki jih določa sama direktiva. Natančneje, države članice morajo pri določanju potrebne ravni varovanja zdravja in varnosti delavcev, ki delajo ponoči, zagotoviti spoštovanje načel zaščite varnosti in zdravja delavcev. Zato morajo zagotoviti, da so delavci, ki delajo ponoči, deležni drugih zaščitnih ukrepov v zvezi z delovnim časom, plačilom, nadomestili ali podobnimi ugodnostmi, s katerimi je mogoče izravnati posebno obremenitev, ki jo vključuje tovrstno delo, ki je poudarjena zlasti v Direktivi 2003/88, in torej upoštevati naravo nočnega dela.

52 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da so lahko naloge, ki se opravljajo ponoči, različne v smislu težavnosti in stresa, kar lahko zahteva, da se za nekatere delavce izvedejo posebne prilagoditve za zagotovitev varovanja njihovega zdravja in njihove varnosti. V obravnavanem primeru bi naloge,

ki jih gasilci in policisti opravljajo ponoči, lahko upravičevale izvedbo takih posebnih prilagoditev. Predložitveno sodišče namreč navaja, da posebne in izjemno pomembne naloge teh delavcev v javnem sektorju pomenijo, da so jim naložene številne dodatne zahteve in obveznosti, kot so tudi do 24-urna dežurstva ali posebne obveznosti v izrednih razmerah.

53 Zato je glede na večjo obremenitev, ki jo pomeni nočno delo v primerjavi z dnevnim delom, skrajšanje običajnega trajanja nočnega dela v primerjavi z običajnim trajanjem dnevnega dela lahko ustrezna rešitev za zagotovitev varovanja zdravja in varnosti zadevnih delavcev, čeprav to ni edina mogoča rešitev. Glede na naravo zadevne dejavnosti bi k varovanju zdravja in varnosti teh delavcev lahko prispevalo na primer tudi zagotavljanje dodatnega časa počitka ali prostega časa.

54 V zvezi s tem je treba opozoriti, da iz uvodne izjave 6 Direktive 2003/88 izhaja, da je treba upoštevati načela MOD glede organizacije delovnega časa, zlasti glede nočnega dela, in da je treba v skladu s členom 8 Konvencije MOD št. 171 pri nadomestilih nočnim delavcem v obliki delovnega časa, plačila ali podobnih ugodnosti upoštevati naravo nočnega dela. Ta določba tako potrjuje, da ni treba, da se ukrepi, ki jih morajo države članice sprejeti v skladu s členom 12(a) te direktive, izrecno nanašajo na trajanje nočnega dela.

55 Glede na vse zgornje preudarke je treba na prvo in tretje vprašanje odgovoriti, da je treba člen 8 in člen 12(a) Direktive 2003/88 razlagati tako, da ne nalagata sprejetja nacionalne zakonodaje, ki bi določala, da je običajno trajanje nočnega dela za delavce v javnem sektorju, kot so policisti in gasilci, krajše od običajnega trajanja dnevnega dela, določenega za te delavce. Taki delavci morajo vsekakor biti upravičeni do drugih zaščitnih ukrepov v zvezi z delovnim časom, plačilom, nadomestili ali podobnimi ugodnostmi, s katerimi je mogoče izravnati posebno obremenitev, ki jo pomeni nočno delo, ki ga opravljajo.

Drugo vprašanje

56 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba Direktivo 2003/88 v povezavi s členoma 20 in 31 Listine razlagati tako, da zahteva, da sedemurno običajno trajanje nočnega dela, ki je v zakonodaji države članice določeno za delavce v zasebnem sektorju, velja tudi za delavce v javnem sektorju, kot so policisti in gasilci.

57 Člen 20 Listine določa, da so „[p]red zakonom […] vsi enaki“.

58 Sodišče je razsodilo, da je načelo enakega obravnavanja, ki je določeno v členih 20 in 21 Listine, splošno načelo prava Unije, ki zahteva, da se primerljivi položaji ne obravnavajo različno in da se različni položaji ne obravnavajo enako, razen če je tako obravnavanje objektivno utemeljeno. Različno obravnavanje je utemeljeno, če temelji na objektivnem in razumnem merilu, torej če je povezano s pravno dopustnim ciljem, ki se želi doseči z zadevno ureditvijo, in če je ta različnost sorazmerna s ciljem, ki se z zadevnim obravnavanjem želi doseči (sodba z dne 9. marca 2017, Milkova, C-406/15, EU:C:2017:198, točka 55 in navedena sodna praksa).

59 Člen 31(1) Listine določa, da ima „[v]sak delavec […] pravico do zdravih in varnih delovnih pogojev ter delovnih pogojev, ki spoštujejo njegovo dostojanstvo“, člen 31(2) pa določa, da ima „[v]sak delavec […] pravico do omejenega delovnega časa, dnevnega in tedenskega počitka ter plačanega letnega dopusta“.

60 Opozoriti je treba, da je področje uporabe Listine, kar zadeva ravnanje držav članic, opredeljeno v njenem členu 51(1), v skladu s katerim se določbe Listine uporabljajo za institucije Unije, za države članice pa samo, kadar izvajajo pravo Unije, in v skladu z ustaljeno sodno prakso pojem „izvajanje prava Unije“ v smislu te določbe zahteva obstoj povezave med aktom prava Unije in zadevnim nacionalnim ukrepom, ki presega zgolj sorodnost zadevnih področij ali posredne učinke enega od področij na drugo ob upoštevanju meril za presojo, ki jih je opredelilo Sodišče (sodba z dne 22. aprila 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, točka 37 in navedena sodna praksa).

61 V zvezi s tem je treba navesti, na eni strani, da člen 140(1) zakonika o delovnih razmerjih določa, da običajno trajanje nočnega dela v petdnevnem delovnem tednu ne sme presegati sedmih ur. Kot poudarja predložitveno sodišče, se ta določba uporablja za delavce v zasebnem sektorju.

62 Na drugi strani, v skladu s členom 187(3) zakona o ministrstvu za notranje zadeve se lahko v primeru izmenskega dela nočno delo opravlja od 22. ure do 6. ure, delovni čas uradnikov tega ministrstva pa v povprečju ne sme presegati osmih ur v 24-urnem obdobju.

63 Te določbe natančneje določajo delovne pogoje, ki veljajo za nočno delo, v zvezi z varnostjo in zdravjem ter zlasti omejitev trajanja nočnega dela. Take določbe pomenijo izvajanje te direktive in zato spadajo na področje uporabe prava Unije.

64 Predložitveno sodišče meni, da upoštevna nacionalna zakonodaja določa ureditev, ki se uporablja za delavce v zasebnem sektorju, ki je ugodnejša od ureditve, ki se uporablja za delavce v javnem sektorju, zlasti za uradnike ministrstva za notranje zadeve. Navaja tudi, da naj bi neobstoj posebne določbe, ki bi urejala običajno in najdaljše dovoljeno trajanje nočnega dela teh uslužbencev, ki spadajo v okvir policije in gasilcev, privedel do diskriminacije slednjih v primerjavi s pogodbenimi uslužbenci tega ministrstva.

65 V zvezi s tem je treba navesti, da je Sodišče razsodilo, da je mogoče različno obravnavanje, ki temelji na tem, ali gre za uradniško ali pogodbeno delovno razmerje, načeloma presojati glede na načelo enakega obravnavanja, ki je splošno načelo prava Unije, zdaj določeno v členih 20 in 21 Listine (sodba z dne 22. januarja 2020, Baldonedo Martín, C-177/18, EU:C:2020:26, točka 56 in navedena sodna praksa).

66 Zato je treba preučiti, ali je treba Direktivo 2003/88 ob upoštevanju členov 20 in 31 Listine razlagati tako, da nasprotuje temu, da nekateri delavci v javnem sektorju, zlasti uradniki ministrstva za notranje zadeve, vključno s policisti in gasilci, katerih običajno trajanje nočnega dela je lahko do osem ur, niso upravičeni do ugodnejše splošne pravne ureditve, ki se uporablja za delavce v zasebnem sektorju, v okviru katere je običajno trajanje nočnega dela določeno na sedem ur.

67 V zvezi z zahtevo primerljivosti zadevnih položajev za ugotovitev obstoja kršitve načela enakega obravnavanja je Sodišče najprej pojasnilo, da se ta primerljivost ne sme presojati splošno in abstraktno, ampak specifično in konkretno glede na vse elemente, ki so značilni za te položaje, predvsem glede na namen in cilj nacionalne zakonodaje, ki vzpostavlja zadevno razlikovanje, ter – odvisno od primera – glede na načela in cilje področja, na katero spada ta nacionalna zakonodaja (sodba z dne 26. junija 2018, MB (Sprememba spola in starostna pokojnina), C-451/16, EU:C:2018:492, točka 42 in navedena sodna praksa).

68 V obravnavanem primeru je iz navedb v predložitveni odločbi razvidno, da je namen nacionalne zakonodaje iz postopka v glavni stvari obračun nočnega delovnega časa za določeno delovno mesto. Natančneje, spor o glavni stvari se nanaša na neobstoj posebne določbe, ki bi urejala običajno in najdaljšo dovoljeno trajanje nočnega dela, ter na pretvorbo nočnega delovnega časa v dnevni delovni čas z uporabo koeficienta.

69 Tako se zdi, da nacionalno pravo na eni strani izključuje uradnike ministrstva za notranje zadeve, kot so policisti in gasilci, iz splošne ureditve, ki določa omejitev običajnega trajanja nočnega dela na sedem ur, na drugi strani pa tem uradnikom ne priznava pravice do pretvorbe nočnega delovnega časa v dnevni delovni čas.

70 Predložitveno sodišče, ki je edino pristojno za presojo dejstev, mora opraviti potrebna preverjanja, da na eni strani opredeli upoštevne kategorije delavcev in da na drugi strani ugotovi, ali je izpolnjena zahteva po primerljivosti zadevnih položajev (glej v tem smislu sodbo z dne 5. junija 2018, Montero Mateos, C-677/16, EU:C:2018:393, točka 52).

71 Vendar je Sodišče, ki mu je predložen predlog za sprejetje predhodne odločbe, pristojno, da glede na elemente iz spisa, ki mu je na voljo, poda pojasnila, ki predložitveno sodišče usmerjajo pri rešitvi spora o glavni stvari (sodba z dne 29. oktobra 2020, Aventis PasteurC-358/19, EU:C:2009:872, točka 38 in navedena sodna praksa).

72 Kot izhaja iz sodne prakse, navedene v točki 67 te sodbe, mora to sodišče ugotoviti, za katero kategorijo delavcev velja splošna ureditev iz člena 140 zakonika o delovnih razmerjih in katera druga kategorija je iz te ureditve izključena. Nato bo treba preučiti, ali se je nacionalni zakonodajalec za to izključitev odločil ob upoštevanju zlasti objektivnih značilnosti nalog, ki jih opravljajo delavci iz zadnjenavedene kategorije. Razvidno je namreč, da v obravnavani zadevi predložitveno sodišče analizira abstraktne kategorije delavcev, kot sta kategorija delavcev v javnem sektorju, pri čemer navaja primer posebne kategorije uradnikov ministrstva za notranje zadeve, zlasti policistov in gasilcev, in kategorija delavcev v zasebnem sektorju, ne da bi navedlo elemente, na podlagi katerih bi bilo mogoče opredeliti konkretne kategorije oseb, ki so v primerljivem položaju, ter jih specifično in konkretno primerjati, tudi glede pogojev nočnega dela, ki veljajo za delavce vsake od teh kategorij. V predlogu za sprejetje predhodne odločbe namreč ni nobenega takega elementa.

73 Glede upravičenosti morebitnega različnega obravnavanja je treba opozoriti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso različno obravnavanje utemeljeno, če temelji na objektivnem in razumnem merilu, torej če je povezano s pravno dopustnim ciljem, ki se želi doseči z zadevno ureditvijo, in če je to različno obravnavanje sorazmerno s tem ciljem (sodba z dne 29. oktobra 2020, Veselības ministrija, C-243/19, EU:C:2020:872, točka 37 in navedena sodna praksa).

74 V zvezi s tem je iz predloga za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da mehanizma za pretvorbo ur nočnega dela v ure dnevnega dela iz postopka v glavni stvari v uredbah št. 8121z-592 in 8121z-776 ni iz pravnih in ekonomskih razlogov.

75 Po eni strani je v skladu s členom 187(1) in (3) zakona o ministrstvu za notranje zadeve običajno trajanje dela enako podnevi in ponoči, tako da je razmerje med običajnim trajanjem dnevnega dela in običajnim trajanjem nočnega dela enako 1 ter ni potrebna nobena pretvorba.

76 Vendar se zdi, s pridržkom preverjanj, ki jih bo moralo opraviti predložitveno sodišče, da taka trditev ne ustreza pravno dopustnemu cilju, s katerim bi bilo mogoče upravičiti različno obravnavanje iz postopka v glavni stvari.

77 Po drugi strani naj bi bila za ponovno uvedbo takega mehanizma za pretvorbo potrebna znatna dodatna finančna sredstva.

78 Take utemeljitve pa ni mogoče sprejeti. Čeprav pravo Unije državam članicam ne preprečuje, da vzporedno s političnimi, socialnimi ali demografskimi vidiki upoštevajo tudi proračunske vidike in vplivajo na naravo ali obseg ukrepov, ki jih želijo sprejeti, pa taki vidiki sami po sebi ne morejo pomeniti cilja v splošnem interesu.

79 Opozoriti je treba, da če različno obravnavanje različnih kategorij delavcev, ki so v primerljivih položajih, uvedeno z določbami nacionalnega prava na področju nočnega dela, ne temelji na takem objektivnem in razumnem merilu, ni združljivo s pravom Unije in je nacionalno sodišče zavezano, da v takem primeru nacionalno pravo razlaga, kolikor je mogoče, ob upoštevanju besedila in namena zadevne določbe primarnega prava in glede na celotno nacionalno pravo ter ob uporabi metod razlage, ki jih to pravo priznava, da se zagotovi polni učinek te določbe in da se doseže rešitev, ki je v skladu z njenim ciljem (sodba z dne 6. oktobra 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, točka 71 in navedena sodna praksa).

80 Glede na vse zgornje preudarke je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člena 20 in 31 Listine razlagati tako, da ne nasprotujeta temu, da sedemurno običajno trajanje nočnega dela, ki je v zakonodaji države članice določeno za delavce v zasebnem sektorju, ne velja za delavce v javnem sektorju, vključno s policisti in gasilci, če tako različno obravnavanje temelji na objektivnem in razumnem merilu, torej če je povezano s pravno dopustnim ciljem, ki se želi doseči z navedeno zakonodajo, in če je to različno obravnavanje sorazmerno s tem ciljem.

Stroški

81 Ker je ta postopek za stranke v postopkih v glavni stvari ena od stopenj v postopkih pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

1. **Člen 8 in člen 12(a) Direktive 2003/88/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. novembra 2003 o določenih vidikih organizacije delovnega časa je treba razlagati tako, da ne nalagata sprejetja nacionalne zakonodaje, ki bi določala, da je običajno trajanje nočnega dela za delavce v javnem sektorju, kot so policisti in gasilci, krajše od običajnega trajanja dnevnega dela, določenega za te delavce. Taki delavci morajo vsekakor biti upravičeni do drugih zaščitnih ukrepov v zvezi z delovnim časom, plačilom, nadomestili ali podobnimi ugodnostmi, s katerimi je mogoče izravnati posebno obremenitev, ki jo pomeni nočno delo, ki ga opravljajo.**

2. **Člena 20 in 31 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah je treba razlagati tako, da ne nasprotujeta temu, da sedemurno običajno trajanje nočnega dela, ki je v zakonodaji države članice določeno za delavce v zasebnem sektorju, ne velja za delavce v javnem sektorju, vključno s policisti in gasilci, če tako različno obravnavanje temelji na**

objektivnem in razumnem merilu, torej če je povezano s pravno dopustnim ciljem, ki se želi doseči z navedeno zakonodajo, in če je to različno obravnavanje sorazmerno s tem ciljem.

Podpisi